

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

**Ільченко А.М., доцент кафедри
філософії, історії та педагогіки,
канд. педагогічних наук, доцент**

Постановка проблеми. Питання розвитку, модернізації й удосконалення сучасної вищої школи, підвищення якості професійної підготовки майбутніх спеціалістів, зокрема й аграрної сфери, конкурентоспроможних на сучасному ринку праці та здатних до професійної мобільності, свідомого суспільного вибору, саморозвитку й самовизначення у житті залишаються важливими й понині. Вирішення зазначених питань не можливе без формування у здобувачів вищої освіти життєвої компетентності, як цілісної, інтегрованої якості, що передбачає логічне поєднання людських цінностей і ставлення до життя з набутими знаннями, вміннями та навичками при розв'язанні в майбутньому різноманітних життєвих й професійних проблем і ситуацій. Тому, концепція компетентнісно орієнтованої освіти набуває актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичні основи життєвої компетентності та умови і засоби її формування висвітлюють у своїх працях відомі науковці: І. Бех, В. Грушко, І. Єрмаков, В. Луговий, Л. Несен, О. Овчарук, О. Пошетун, Д. Пузіков, Н. Пустовіт, Л. Сохань, М. Степаненко, В. Циба, О. Хуторський, інші. Водночас, особливості формування даної компетентності у здобувачів аграрних вишів висвітлюються недостатньо й потребують подальших наукових досліджень.

Метою статті є висвітлення сутності життєвої компетентності особистості та особливостей формування даної компетентності у здобувачів вищої освіти в умовах аграрного вишу.

Виклад основного матеріалу. Поняття «життєвої компетентності» є одним із фундаментальних понять сучасної науки, що розкриває якісно нові перспективи і результати освітньої діяльності. У більш загальному розумінні, науковцями «життєва компетентність» визначається, як відповідність вимогам і стандартам

у певних галузях діяльності, здатність особистості знаходити раціональні шляхи вирішення складних життєвих і професійних проблем та нести відповідальність за їх вирішення. Життєва компетентність забезпечує продуктивне життєве самовизначення і самоздійснення особистості, оптимальну організацію її життєвого шляху. Так, В. Шепель зазначає, що до компетентності включаються: знання, уміння, досвід, теоретично-практична підготовка до використання набутих знань в процесі життєдіяльності [5].

Життєва компетентність – це складне утворення, що включає в себе не лише знання, уміння, навички, життєвий досвід, а й уміння діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи ці знання і беручи на себе відповідальність за певну діяльність, зауважує І. Єрмаков [2]. Науковець Л. Сохань також вважає, що життєва компетентність є складним системним поняттям, яке не зводиться ні до знань, ні до навичок, ні до якостей; це здатність особистості вирішувати проблеми в усіх сферах життєдіяльності, виконувати життєві та соціальні ролі [4]. У структурі життєвої компетентності Л. Сохань виокремлює такі блоки життєвих здатностей: життєтворчі знання, уміння і навички (теоретичні, практичні, про світ та себе, норми поведінки); життєтворчі здатності (аналітичні, прогностичні, поведінкові); життєвий досвід (власний та інших); життєві досягнення (особисте щастя, соціальний статус, самореалізація) [4]. На думку О. Пометун, життєва компетентність передбачає не лише наявність ґрунтовних знань і досвіду, а й уміння актуалізувати накопичені знання й використовувати їх в певній життєвій ситуації, ідентифікувати чи розв'язувати, незалежно від контексту, життєві проблеми [3]. Як зазначає В. Грушко, «життєва компетентність особистості є поняттям дуже складним, неоднозначним і провідним для розуміння людиною власної життєдіяльності». На думку науковця, критеріями життєвої компетентності є: досягнення успіху; реалізація себе; досягнення добробуту; цінність порад; досвідченість; обізнаність тощо [1; с.83, 88].

Отже, життєва компетентність – це результативно-діяльнісна характеристика освіти; інтегрована якість особистості, що дає можливість

вирішувати проблеми і типові завдання, які виникають в реальних життєвих ситуаціях, з використанням знань, навчального та життєвого досвіду, цінностей і нахилів, моральних якостей, розуміючи як «можливість», як «уміння».

Основним чинником формування життєвої компетентності здобувачів аграрних вишів, з урахуванням філософського (соціально-філософського), психологічного і педагогічного підходів, є навчання, у змісті якого передбачено знання не лише з професійної підготовки, а й загальної. Зміст дисциплін загальної підготовки: «Філософії», «Педагогіки», «Психології», «Етики та естетики», «Політології», при умові впровадження інноваційних методів навчання, дозволяє сформуванню у майбутніх фахівців аграрної сфери такі основні складові життєвої компетентності:

- інформаційна компетенція – здатність знаходити, аналізувати, зберігати, передавати, використовувати інформацію при плануванні і реалізації власної діяльності в різних життєвих ситуаціях;
- комунікативна компетенція – здатність будувати ефективне спілкування, подавати інформацію, коректно висловлювати власну позицію в діалозі і в публічному виступі з повагою до етнічних, професійних, особистісних та інших людських цінностей;
- полікультурна компетенція – здатність і вміння жити і працювати спільно, розуміти погляди представників національних меншин, інших культур, релігій;
- політична компетенція – здатність демонструвати високий рівень політичної та правової культури особистості, її правову освіченість, міру політичної активності;
- соціальна компетенція – здатність і готовність особистості до набуття і виконання певної соціальної ролі;
- компетенція життєздійснення – здатність будувати та здійснювати власний життєвий проект; здатність до саморозвитку та самореалізації;
- компетенція життєпередбачення – здатність прогнозувати майбутні життєві події, ситуації, діяти відповідно до випереджального відображення власного життя;

- компетенція навчатися впродовж усього життя – здатність здобувачів вищої освіти до подальшого особистісного, соціального і професійного розвитку задля підвищення якості як власного особистого життя, так і їхнього соціального оточення.

Висновки. Життєва компетентність – це складне утворення, що включає в себе не лише професійні знання, вміння та навички, а й життєвий досвід особистості, її життєтворчі здатності: інформаційну, комунікативну, полікультурну, політичну, соціальну компетенції, компетенції життєздійснення, життєпередбачення, навчання впродовж усього життя. Вони є необхідними для розв'язання різноманітних професійних і життєвих завдань, для побудови індивідуального життєвого проекту, для самореалізації особистості і досягнення нею вершин свого самоздійснення. Саме зміст дисциплін загальної підготовки здобувачів аграрних вишів дозволяють сформулювати основні здатності для здійснення і визначення подальшого власного життя.

Список використаних джерел

1. Грушко В.С. Становлення життєвої компетентності майбутніх фахівців у процесі вивчення курсу «Соціологія» / В.С. Грушко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2010. - №3. – С. 82-86.
2. Життєва компетентність особистості: від теорій до практики: Наук.-метод. посіб. / За ред. І.Г. Єрмакова. – Запоріжжя: Центріон, 2005. – 640 с.
3. Пометун О.І. Компетентнісний підхід у сучасній історичній освіті / О.І.Пометун // Історія в школах України. – № 6. - 2007. – С. 3-12.
4. Сохань Л.В. Життєтворчість як мистецтво життя / Л.В. Сохань // Психологія і педагогіка життєтворчості. – Київ, 1996. – С. 156-167.
5. Шепель В.М. Управленческая антропология. Человековедческая компетентность менеджера / В.М. Шепель. – М.: Народное образование, 1999. – 432 с.